

11. Коржик У. Виразність мови візуалів (на матеріалі творів українських поетів-візуалістів кінця ХХ – початку ХХІ ст.). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. 2014. №3. С. 28–31.
12. Назаренко Т. Визуальна поезія. URL : <http://www.chernovik.org/vizual>.
13. Ольшанська О.О. Перепрошивка : збірка поезій та каліграм / передм. Лади Хортич. Чернівці : Букрек, 2016. 76 с.

Щербаков О.С.

студент магістратури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ВНУТРІШНІЙ СВІТ ПЕРСОНАЖІВ В ОПОВІДАННЯХ ГРИЦЬКА ГРИГОРЕНКА

Анотація. У науковому дослідженні представлено інформацію про внутрішній світ персонажів в оповіданнях Грицька Григоренка. Акцентовано увагу на тому, що письменниця намагалась розкрити переживання головних героїв та розкривала їх вчинки. Герої творів письменниці відкриті та реалістичні, що дозволило їй створити неперевершені твори мистецтва слова.

Ключові слова: письменник, персонаж, оповідання, художнє слово, художній твір.

У кінці ХІХ століття здійснився розпад старих поглядів та усталених суспільних зв'язків. Через те, що відбувся поділ суспільства «на одиниці» створилось поновлення еґоїзму, який впроваджував власну свідомість, висуваючи нові вимоги до суспільства, підштовхуючи особистість до первинних інтересів [8, с. 124].

У творчому доробку Грицько Григоренко відображуються зміни особистості, а саме як від еґоїстичних якостей людина підноситься до нової стадії розвитку, де тільки людина панує над своїми морально-етичними вчинками та обирає свій шлях: в цьому розрізі значну роль відіграв еґоїзм. Грицько Григоренко виділялась своїми естетичними поглядами та смаками, адже в них була переважна простота слова та сюжету, природна органічність та поєднання сюжетних ліній, їх природний розвиток. Її твори націлені до рідної батьківщини, до українського народу, зображуючи на контрасті добро і зло, щирість та цинізм тощо [10, с. 12].

Грицько Григоренко дивилась та споглядала на звичайний побут та речі як звичайна людина, не вдаючись до манери «артиста». Саме через такий принцип створення творів, вони сповнені глибиною правдивістю та відтворення повсякденності. Письменниця ставила перед собою мету не лише описувати місцевість, людей, яких він знав та їх життя, а й відчувати і співпереживати їм. Вона намагалась дивитись на них, аналізувати їх як звичайна людина, та розуміти, що будь-яка людина має як позитивні характеристики так і негативні якості, та пори це необхідно лояльно сприймати їх, симпатизувати та співпереживати [1, с. 21].

Літературний доробок та творчий шлях Грицько Григоренко досліджували та вивчали велика кількість літературознавців, науковців та критиків, а саме Гуляк В., Жук Н., Агеєва В., Винниченко В., Левченко М., Стус Д. та ін.

Письменниця віддавала собі звіт у тому, що українська література потребує нових змін, нові техніки письма. Саме через такі думки письменниця долучається до написання реалістичної прози, на основі традиційних канонів. Відомо, що для реалістичної прози було неприпустимим «хаос» та байдужість людей до реального світу, які були присутні у модерністській течії. Тому письменниця використовувала у своїй творчості діалектичний погляд на мистецтво, адже вона допомогла зберегти морально-етичні та творчі погляди [2, с. 159].

Грицько Григоренко намагалась проникнути та зрозуміти внутрішній стан людей, відображаючи це у світі персонажів. Персонажі творів були різноманітні та не схожі один на одного, а саме, різні вікові рамки, різні статуси у суспільстві, погляди на обставини тощо. Головною творчою манерою письменника вважають уміння подавати деталі та моменти так, щоб повноцінно розкрити суть події та розкрити внутрішні переживання героїв [6, с. 3].

Одним з найвідоміших творів Грицько Григоренко є оповідання «Божевільна». «Неординарно трактує Грицько Григоренко й тему жіночої недолі, – слушно зазначає А. Погрібний. – Натомість звичних для літератури терплячості, покірності жінки, як у Ганни Барвінок, в оповіданні «Божевільна» висновку про безпросвітність жіночої долі письменниця досягає в зображенні від протилежного: анекдотичний сюжет (щоб перепочити від безкінечної та непосильної праці, героїня твору вміло симулює божевілья, аж доки це не було викрито) добре придався їй, щоб повести мову про далеко не анекдотичні, а насправді трагічні речі» [5, с. 72].

Грицько Григоренко писала лише про ті події, які відбувались на Україні. У творчому доробку є твір «Наші люди на селі», який вважають одним з найбільших досягнень літератури попереднього періоду. Саме цим твором

письменниця одразу зуміла підвищити ланку української літератури та поповнив художні здобутки країни. Письменниця намагався розширити межі художньої літературної творчості, а саме поєднати реальні явища з нереальними [7, с. 92].

У своєму літературному доробку письменниця намагалась висвітлити та описати всі боки життя простого народного життя, не приховуючи ні гарних моментів, ні жорстоких. Така різка зміна манери написання творів та манери зображення подій пов'язана з орієнтацією письменниці на демократичного читача. Авторка у своїх творах рішуче брався до перетворення та змінення здобутків народнопоетичної творчості в художні образи [11, с. 48].

У збірці «Наші люд на селі» останніми оповіданнями є – «Божевільна», «Батько». Авторка так розташувала їх навмисно, оскільки намагався підштовхнути читача до роздумів над значенням людського життя та людини у світі. Вивчаючи збірку, можливо одразу зрозуміти, що письменниця розташувала оповідання таким чином, щоб до кінця книги можливо було зрозуміти всі кутки душі людини. Грицько Григоренко намагалась зрозуміти духовний лад людей, осмислювати та аналізувати їх вчинки на основі гострих конфліктів. Ці оповідання підкреслюють пристрасть письменниці звертати увагу на деталі та погляд митця на життя в цілому [4, с. 120].

Переглянувши першу збірку Грицько Григоренко «Наші люди на селі» можливо сказати, що це зібрання біографічних оповідань. Зміст та суть збірки розкривається через контраст та драматизм характерів героїв, внутрішні зміни людини, переосмислення цінностей тощо. Часто в оповіданнях зображені епізоди з духовного життя людей, митець за мету ставить переоцінку життєвих цінностей та моральні зміни людей, які, нажаль, не завжди можливі. Саме такою є головна думка та мета збірки Грицько Григоренко «Наші люди на селі».

Вивчаючи творчий шлях Грицько Григоренко науковці дійшли до висновку, що у її творчості, а саме у збірці «Наші люди на селі» об'єднано дві стильові течії. Першою з течій є – традиційна, тобто етнографічний реалізм, другою – новаторської, тобто неореалізм. «Річ у тім, що, будучи за стильовою манерою представником старої школи, так званого «етнографічного реалізму», письменниця дивовижно вміло і несподівано спрямувала можливості цієї школи проти тих, кого цей напрям найбільше характеризував, – проти письменників ліберально-народницької орієнтації. Відтак «етнографічно-побутове» оповідання довело під її пером, здавалося б, непередбачувані можливості: воно чудово придалося для показу глибини соціальних антагонізмів, закріплення та розвитку естетичних засад революційних демократів» [9, с. 278].

Другий період творчість Грицько Григоренко, який припав на час після двох революцій був складним не зважаючи на те, що письменниця була проти прямої публіцистичності та намагалася сховати власні пріоритети та цінності. Саме через це вимальовується картина не тільки про еволюцію та розвиток таланту, зміни характеру людини, її поведінку та мислення, а й неадекватне осмислення минулого на тлі теперішньої дійсності.

Оскільки Грицько Григоренко використовувала контраст, найчастіше у оповіданнях це контраст внутрішніх та зовнішніх якостей головних персонажів, які були у постійній боротьбі між собою. Вони вносять корективи у життя людини, змінюючи хід подій як у побуті так і в духовному світі, оскільки вони є взаємопов'язаними. Саме через це малий за обсягом текст вміщує у собі велику розповідь та розгортає динамічний зміст та складні психологічні сутички.

Твори письменниці мали великий попит під час абсурдності буття початку ХХ століття, адже у них були поєднані мотиви реалізму та соціалізму. Всі твори письменниці були пронизані наскрізною думкою про протест, який був у суспільстві на думці протягом двох революцій.

Грицько Григоренко використовувала художній прийом під назвою «монтаж епізодів». Це використовувалось для того, що читач не безумно переглядав сторінки з цікавим змістом, а міркував та розумів суспільну думку та сенс подій, які відбуваються. Через таку подачу творів, можливе розуміння не лише подій, а й вчинки та дії головних героїв, а найголовніше зрозуміти позицію автора. Так званий «монтаж» епізодів та подій, допоміг наголосити увагу на тому, що всі події відбуваються циклічно, повторюються знову й знову (страх, жорстокість, вбивство, насильство тощо.)

Розглядаючи творчий літературний доробок письменниці, можливо зрозуміти, що теми її творів є різноманітними та неповторними, конфлікти є сучасними, а події є типовими для українського народу. Письменниця доторкалась до таких вічних проблем, як проблема батьків і дітей; протистояння поколінь; добро і зло; життя в смерть тощо. Вона намагалась зобразити художній світ близьким до сучасного, а найголовніше правдивим. Що стосується героїв творів, то вони різних статусів, були звичайні люди з народу (селяни, робітники) та з вищого світу (вчителі, поміщики, художники). Манера написання творів є спокійною та розважливою, без різких перепадів настрою та емоційності.

Грицько Григоренко намагалась у своїх оповіданнях возвеличити людину, говорячи про неї, як про феномен. Письменниця намагалась створити ідеал людини та для художній світ для героя, адже дуже рідко коли описувалось життя з самого початку народження. Лише у творі «Наші люди на селі» зображені герої, і про кожного з них надана повна інформація, про родину, про виховання, про соціальне середовище, про оточення тощо [3].

Головною думкою, якою керувалась письменниця є те, що людина має в собі безліч можливостей. Так вона доводить нам у кожному оповіданні, що головне, щоб у людській душі був спокій та не було суперечливих станів, які притаманні кожній людині. Саме через це важко переоцінити вплив творчості Грицько Григоренко на українську літературу ХХ ст. [9].

У своїх творчих набутках Грицько Григоренко піднімала різноманітні хвилюючі проблеми, які стосувались українського народу. Найчастіше це стосувалось відносин батьків і дітей, поваги до батьків та старших поколінь, проблеми за гноблення українського селянства та бажання отримати кращого життя у світі. Ці всі проблеми відбилися у творчості послідовників після Грицько Григоренко.

Література

1. Винниченко В. Грицько Григоренко: штрихи до портретів. К. : Вища школа, 1995. 223 с.
2. Грабенко Т. Художній тип селянина в оповіданні Грицька Григоренка «Переселенці (З дому і додому)». *Літературознавчі обрії. Праці молодих вчених*. 2010. Вип. 17. С. 159–162.
3. Григоренко Г. Вибрані твори. К. : Дніпро, 1959. 496 с.
4. Грінченко Б. Грицько Григоренко. Наші люди на селі (Рецензія). *ЛНВ*. 1898. Т. III. кн. 9. С. 120.
5. Гуляк А.Б. З безодні народного горя (штрихи до портрета Грицька Григоренка). *Українська мова і література в школі*. 1990. С. 72–77.
6. Покальчук В. Грицько Григоренко // Григоренко Грицько. Сватання. К., 1927. С. 3–8.
7. Чередниченко В.Н. Грицько Григоренко (О.Є. Судовщикова-Косач) – до 100-річчя від дня народження української письменниці. *Українська мова і література в школі*. 1967. №2. С. 90–92.
8. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30 - х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Філологія / гол. ред. К.В. Балабанов; відп. ред. серії С.В. Безчотнікова. Вип. 10. Маріуполь : МДУ, 2014. С. 124 – 132.
9. Шарова Т.М., Шаров С.В., Солоненко А.М. Видатні особистості української словесності. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 254 с.
10. Шевченко Р. Григоренків творчий шлях // Григоренко Грицько. Твори: у 2 т. Х., 1930. Т. 1. С. 11–57.
11. Шумило Н. Під знаком національної самобутності. К. : Задруга, 2003. 354 с.